HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

20 ianuarie 2011 *

În cauza C-90/09 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție, introdus la 27 februarie 2009,

General Química SA, cu sediul în Alava (Spania),

Repsol Química SA, cu sediul în Madrid (Spania),

Repsol YPF SA, cu sediul în Madrid,

reprezentate de J. M. Jiménez-Laiglesia Oñate și de J. Jiménez-Laiglesia Oñate, abogados,

recurente,

* Limba de procedură: spaniola.

cealaltă parte în proces fiind:

Comisia Europeană, reprezentată de domnii F. Castillo de la Torre și E. Gippini Fournier, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg

pârâtă în primă instanță,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Tizzano (raportor), președinte de cameră, domnii J.-J. Kasel, M. Ilešič, E. Levits și M. Safjan, judecători,

avocat general: domnul J. Mazák,
grefier: doamna R. Șereș, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 29 aprilie 2010,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 14 septembrie 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin recursul formulat, General Química SA (denumită în continuare „GQ”), Repsol Química SA (denumită în continuare „RQ”) și Repsol YPF SA (denumită în continuare „RYPF”) solicită anularea Hotărârii Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene din 18 decembrie 2008, General Química și alții/Comisia (T-85/06, denumită în continuare „hotărârea atacată”), prin care s-a respins acțiunea împotriva Deciziei 2006/902/CE a Comisiei din 21 decembrie 2005 privind o procedură de aplicare a articolului 81 din Tratatul CE și a articolului 53 din Acordul privind SEE împotriva Flexsys NV, Bayer AG, Crompton Manufacturing Company Inc. (fostă Uniroyal Chemical Company Inc.), Crompton Europe Ltd, Chemtura Corporation (fostă Crompton Corporation), General Química SA, Repsol Química SA și Repsol YPF SA (cazul COMP/F/C.38.443 – Produse chimice pentru tratarea cauciucului) (JO 2006, L 353, p. 50, denumită în continuare „decizia în litigiu”), prin care societățile menționate au fost obligate în solidar la plata unei amenzi pentru participarea la un ansamblu de acorduri și de practici concertate.

Situația de fapt

2 GQ este o societate de drept spaniol care produce anumite produse chimice pentru tratarea cauciucului. Aceasta este o filială deținută 100 % de RQ, care este ea însăși o filială deținută 100 % de RYPF.

3 La 12 aprilie 2005, Comisia Comunităților Europene a notificat recurentelor o comunicare privind obiecțiunile referitoare la o procedură de aplicare a articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul privind Spațiul Economic European din 2 mai 1992 (JO 1994, L 1, p. 3).

4 Prin decizia în litigiu, Comisia a declarat că RQ și RYPF, denumite împreună „Repsol", răspund în solidar pentru încălcarea săvârșită de GQ.

5 În această privință, Comisia a arătat în decizia menționată că o societate-mamă poate fi considerată *a priori* răspunzătoare pentru comportamentul ilicit al filialelor controlate 100 %, dar că aceasta are posibilitatea să răstoarne prezumția de exercitare efectivă a unei influențe decisive asupra acestor filiale.

6 Comisia a precizat că o astfel de răsturnare a prezumției nu poate rezulta din afirmația potrivit căreia societatea-mamă nu a participat în mod direct la înțelegere sau nu era informată cu privire la existența acesteia ori nu și-a încurajat filialele să adopte un comportament ilicit. De asemenea, Comisia a considerat că afirmația potrivit căreia RQ și RYPF nu își asumau nici responsabilitatea activității curente și nici gestionarea operațională a GQ nu era suficientă pentru a răsturna prezumția menționată.

7 În plus, Comisia a observat că în speță, deși administratorul unic al GQ își delegase competențele referitoare la gestionarea operațională a acesteia, administratorul menționat a acționat în continuare ca o „legătură" între GQ și RQ, prin care informațiile privind vânzările, producția și rezultatele financiare erau comunicate societății-mamă. Mai mult, rezultatele financiare ale GQ erau consolidate în cele ale „Repsol", cu consecința că profiturile sau pierderile GQ erau reflectate în profiturile sau în pierderile grupului.

8 În aceste împrejurări, Comisia a constatat, la articolul 1 literele (f)-(h) din decizia în litigiu că recurentele participaseră, de la 31 octombrie 1999 până la 30 iunie 2000, la un ansamblu de acorduri și practici concertate privind stabilirea prețurilor și schimbul de informații confidențiale referitoare la anumite produse chimice destinate tratării cauciucului la nivelul Spațiului Economic European, cu încălcarea articolului 81 CE și a articolului 53 din Acordul privind Spațiul Economic European din 2 mai 1992.

9 În consecință, la articolul 2 litera (d) din decizia menționată, Comisia a obligat GQ, RQ și RYPF în solidar la plata unei amenzi de 3,38 milioane de euro.

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

10 Prin cererea depusă la grefa Tribunalului la 8 martie 2006, recurentele au formulat o acțiune în temeiul articolului 230 CE, solicitând anularea în parte a deciziei în litigiu.

11 În susținerea acestei acțiuni, reclamantele au invocat trei motive. Primul motiv se întemeia pe o eroare vădită de apreciere și pe o lipsă de motivare în ceea ce privește răspunderea solidară a reclamantelor. Al doilea și al treilea motiv, care nu vor fi examinate în cele ce urmează întrucât nu au legătură cu recursul, priveau mai multe erori de drept pe care Comisia le-ar fi săvârșit în calcularea amenzii, precum și, respectiv, o eroare de apreciere, o lipsă de motivare și o încălcare a principiului egalității de tratament în aplicarea Comunicării privind cooperarea.

12 În ceea ce privește primul motiv, Tribunalul a amintit înainte de toate, la punctul 58 din hotărârea atacată, jurisprudența Curții care rezultă din Hotărârea din 25 octombrie 1983, AEG-Telefunken/Comisia (107/82, Rec., p. 3151, punctul 49), și din Hotărârea din 16 noiembrie 2000, Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia (C-286/98 P, Rec., p. I-9925, punctul 26), potrivit căreia faptul că filiala are personalitate juridică distinctă nu este suficient pentru a înlătura posibilitatea ca societății-mamă să i se impute comportamentul acesteia, în special atunci când filiala menționată nu își decide în mod autonom acest comportament pe piață, ci aplică, în esență, instrucțiunile care îi sunt date de societatea-mamă.

13 Ulterior, la punctul 59 din hotărârea atacată, Tribunalul a arătat că, potrivit unei jurisprudențe de asemenea consacrate, în cazul particular în care o societate-mamă controlează 100 % filiala sa, autoare a unui comportament ilicit, există o prezumție relativă potrivit căreia societatea-mamă respectivă exercită în mod efectiv o influență decisivă asupra comportamentului filialei sale (prin referire la Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Avebe/Comisia, T-314/01, Rec., p. II-3085, punctul 136 și jurisprudența citată), astfel încât aceste două societăți constituie o singură întreprindere în sensul articolului 81 CE (prin referire la Hotărârea Tribunalului din 15 iunie 2005, Tokai Carbon și alții/Comisia, cunoscută sub numele „Tokai II", T-71/03, T-74/03, T-87/03 și T-91/03, punctul 59). Prin urmare, societatea-mamă care contestă în fața instanței comunitare o decizie a Comisiei prin care i se aplică o amendă pentru o încălcare săvârșită de filiala sa ar avea obligația să răstoarne această prezumție prezentând elementele de probă care demonstrează autonomia acesteia din urmă, Tribunalul referindu-se în această privință printre altele la Hotărârea Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia, citată anterior (punctul 29).

14 La punctul 60 din hotărârea atacată, Tribunalul a precizat de asemenea că, deși Curtea a evocat în respectiva Hotărâre Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia alte împrejurări decât deținerea a 100 % din capitalul filialei, această evocare a avut singurul scop de a expune ansamblul elementelor pe care Tribunalul își întemeiase raționamentul în decizia atacată în cadrul acestei cauze, iar nu pentru a condiționa prezumția menționată de existența unor indicii suplimentare.

15 În consecință, la punctul 62 din hotărârea atacată, Tribunalul a concluzionat că este suficient să se demonstreze de către Comisie că întregul capital al unei filiale este deținut de societatea sa mamă pentru ca să se aplice prezumția potrivit căreia aceasta din urmă exercită o influență decisivă asupra comportamentului filialei respective pe piață. Prin urmare, Comisia ar fi în măsură să decidă că o societate-mamă este obligată în solidar la plata amenzii aplicate filialei sale în baza acordurilor ilegale la care aceasta a fost parte, chiar dacă s-a constatat că societatea-mamă respectivă nu a participat în mod direct la aceste acorduri, cu excepția cazului în care aceasta din urmă dovedește că filiala sa se comportă în mod autonom pe piață.

16 La punctul 63 din hotărârea atacată, Tribunalul a constatat, așadar, că în speță „Comisia nu a încălcat jurisprudența Curții și a Tribunalului atunci când s-a limitat să se refere la deținerea de către societățile-mamă a 100 % din capitalul GQ […] pentru a imputa acestora acțiunile anticoncurențiale ale acesteia din urmă”.

17 În continuare, Tribunalul a arătat, la punctul 65 din hotărârea atacată, că RYPF și RQ nu supuseseră aprecierii sale niciun element referitor la legăturile organizatorice, economice și juridice dintre acestea și GQ de natură să demonstreze autonomia comercială și operațională a acestei filiale.

18 Dimpotrivă, la punctul 66 din hotărârea atacată, Tribunalul a constatat că elementele puse în evidență de Comisie în considerentul (262) al deciziei în litigiu, și anume că administratorul unic al GQ se comporta în continuare ca o „legătură” cu RQ, că RYPF consolida conturile GQ și ale RQ la nivelul grupului și, în sfârșit, că RQ și

RYPF răspunseseră împreună la comunicarea privind obiecțiunile, pledau în favoarea existenței unei entități economice unice.

19 În plus, la punctele 68 și 69 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat că împrejurarea că la 22 octombrie 2002 RQ ordonase GQ să înceteze orice practică ce poate constitui o încălcare a normelor de concurență, în urma inspecției care avusese loc în birourile acestei din urmă societăți la 27 septembrie 2002, era suficientă, în sine, pentru a dovedi influența decisivă exercitată de RYPF și RQ asupra politicii GQ, nu numai pe piață, ci și în ceea ce privește comportamentul ilicit care face obiectul deciziei în litigiu.

20 Cu titlu suplimentar, Tribunalul a examinat la punctele 71-76 din hotărârea atacată dacă, în cadrul deciziei în litigiu, Comisia săvârșise o eroare de apreciere în ceea ce privește elementele de probă prezentate de reclamante sau dacă aceasta le ignorase în mod eronat, după cum urmează:

„71 În această privință este necesar să se constate că împrejurarea că activitatea filialei diferă, chiar total, de activitatea grupului sau chiar împrejurarea că societatea-mamă a încercat să revândă, de altfel, fără succes, filiala nu este de natură să răstoarne prezumția de răspundere a RQ și a RYPF. Astfel, chiar dacă grupurile de întreprinderi și holdingurile au în mod frecvent activități diferite și uneori își vând anumite filiale, acestea au fost considerate deja că reprezintă o întreprindere unică în sensul articolului 81 CE (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Akzo Nobel/Comisia, T-330/01, Rec., p. II-3389, punctele 78 și 82).

72 În plus, ca răspuns la cererea de prezentare a unor documente formulată de reclamante, Comisia a prezentat Tribunalului un document care conținea procesele-verbale ale consiliului de administrație al RQ din anii 1998-2000, în care figurau rezultatele financiare ale GQ, precum și o decizie referitoare la vânzarea participației GQ la Silquímica, SA și la vânzarea bunurilor imobile ale GQ. Acest

document susține, în esență, constatările efectuate de Comisie în decizia [în litigiu]. Astfel, în cazul în care consiliul de administrație al RQ intervine în mod semnificativ în numeroase aspecte esențiale ale strategiei GQ, precum vânzarea bunurilor imobile sau vânzarea unei participații, rezervându-și decizia finală în această privință, rezultă de aici că aceasta exercită o influență decisivă asupra comportamentului GQ.

73 În ceea ce privește argumentul întemeiat pe lipsa suprapunerilor în componența organelor de conducere ale reclamantelor, este necesar să se constate că rezultă din scrisoarea din 5 aprilie 2004 adresată de GQ Comisiei și prezentată de reclamante cu ocazia procedurii precontencioase că domnul [*confidențial*] a cumulat funcțiile de președinte al consiliului de administrație al GQ între 1996 și 2000 și de membru al consiliului de administrație al RQ între 1998 și 1999. În plus, trebuie observat că, întrebate în cadrul ședinței cu privire la acest aspect, reclamantele au recunoscut, cel puțin în mod implicit, existența unei astfel de suprapuneri.

74 De asemenea, argumentele întemeiate pe faptul că, în decizia [în litigiu], Comisia nu ar fi examinat dovezile materiale care demonstrează că numai directorii GQ decideau și puneau în aplicare politica comercială a societății, fără ca RQ să fie informată în prealabil cu privire la acestea sau să își dea acordul, nu pot fi acceptate având în vedere jurisprudența citată mai sus. Aceeași este situația susținerilor potrivit cărora informațiile transmise RQ de către GQ nu aveau legătură cu politica comercială, ci cu rezultatele financiare ale filialei.

75 În ceea ce privește raporturile dintre GQ și Repsol Italia, este necesar să se constate că, în decizia [în litigiu], Comisia a respins în mod corect argumentul reclamantelor întemeiat pe un pretins conflict de interese între GQ și societățile sale mamă arătând că RYPF consolidează conturile grupului constituit din mai multe filiale, printre care GQ și Repsol Italia. În plus, Comisia a considerat, de asemenea în mod întemeiat, că aceste raporturi sunt de natură să întărească prezumția existenței unei întreprinderi unice.

76 În aceste condiții, este necesar să se concluzioneze, astfel cum a concluzionat Comisia în [considerentul] (264) al deciziei [în litigiu], că reclamantele nu au reușit să răstoarne prezumția de răspundere a societăților-mamă."

21 În sfârșit, la punctul 77 din hotărârea atacată, Tribunalul a precizat că niciunul dintre argumentele prezentate de societățile reclamante cu titlu subsidiar nu era de natură să pună în discuție decizia în litigiu.

22 În special, la punctele 78-83 din hotărârea respectivă, Tribunalul a hotărât că, astfel cum se poate deduce din jurisprudența relevantă în domeniu, prezumția de răspundere întemeiată pe deținerea capitalului se aplică nu numai în împrejurările în care există un raport direct între societatea-mamă și filiala sa, ci și în cazurile în care, precum în speță, acest raport este indirect, din cauza existenței unei filiale interpuse.

23 În temeiul tuturor acestor considerații, la punctul 84 din hotărârea atacată, Tribunalul a respins primul motiv prezentat în susținerea acțiunii în anulare.

24 Considerând că celelalte motive sunt de asemenea nefondate, la punctul 157 din hotărârea atacată, Tribunalul a respins această acțiune în întregime.

Concluziile părților

25 Prin recursul formulat, recurentele solicită Curții:

— anularea hotărârii atacate în măsura în care prin aceasta s-a respins motivul întemeiat pe eroarea vădită de apreciere și pe lipsa motivării privind răspunderea solidară a reclamantelor;

— anularea articolului 1 literele (g) și (h) și a articolului 2 litera (d) din decizia în litigiu în măsura în care aceasta privește societățile RYPF și RQ ca fiind răspunzătoare în solidar pentru o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE săvârșită de GQ și, în subsidiar, în măsura în care această decizie este îndreptată împotriva RYPF și

— în ambele cazuri, reducerea în mod corespunzător a sancțiunii aplicate.

26 Comisia solicită Curții:

— respingerea recursului și

— obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

27 Recurentele invocă două motive în susținerea recursului lor, întemeiate pe erori de drept privind imputarea RQ și, respectiv, RYPF a răspunderii pentru o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE săvârșită de GQ.

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe erori de drept privind imputarea RQ a răspunderii pentru o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE săvârșită de GQ

28 Primul motiv invocat de recurente se împarte, în esență, în trei aspecte.

Cu privire la primul aspect, întemeiat pe faptul că Tribunalul ar fi aplicat în mod eronat prezumția de influență decisivă a unei societăți-mamă asupra comportamentului unei filiale controlate 100 %

— Argumentele părților

29 Potrivit recurentelor, Tribunalul ar fi săvârșit o eroare de drept în măsura în care a considerat, în mod eronat, că, pentru a imputa unei societăți-mamă răspunderea pentru un comportament ilicit al unei filiale al cărei capital îl deține 100 %, Comisia

putea reține un criteriu care nu prezenta nicio legătură cu încălcarea săvârșită de această filială.

30 Într-adevăr, Hotărârea din 10 septembrie 2009, Akzo Nobel și alții/Comisia (C-97/08 P, Rep., p. I-8237), ar confirma legitimitatea aplicării unei prezumții în această privință. Cu toate acestea, Comisia ar fi obligată să prezinte și indicii suplimentare pentru a putea imputa unei astfel de societăți-mamă comportamentul filialei sale.

31 În consecință, astfel cum ar reieși din Hotărârea Tribunalului din 15 septembrie 2005, DaimlerChrysler/Comisia (T-325/01, Rec., p. II-3319, punctul 218), și din Hotărârea Tribunalului din 26 aprilie 2007, Bolloré/Comisia (T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 și T-136/02, Rep., p. II-947, punctul 132), precum și, într-o anumită măsură, din Hotărârea Curții Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia, citată anterior, Comisia nu poate fi scutită de verificarea în toate cazurile dacă această societate-mamă a exercitat o putere efectivă de conducere asupra filialei sale și dacă aceasta a aplicat, în esență, instrucțiunile primite.

32 Potrivit Comisiei, această teză este contrară jurisprudenței constante. Astfel, în Hotărârile AEG-Telefunken/Comisia, Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia, precum și Akzo Nobel și alții/Comisia, citate anterior, Curtea ar fi confirmat existența unei prezumții în temeiul căreia o filială controlată 100 % de societatea sa mamă urmează o politică trasată de aceleași organe statutare care stabilesc politica acesteia din urmă. Aceasta ar permite să se impute societății-mamă răspunderea pentru o încălcare săvârșită de filiala sa chiar în lipsa indiciilor implicării societății-mamă respective în faptele constitutive ale încălcării săvârșite.

33 Contrar celor pretinse de recurente, recurgerea la o astfel de prezumție nu ar presupune o inversare a sarcinii probei, ci stabilește numai nivelul probatoriu necesar pentru a putea imputa unei societăți-mamă răspunderea pentru activitățile coluzive în care este implicată filiala sa.

— Aprecierea Curții

34 Trebuie să se arate cu titlul preliminar că, potrivit unei jurisprudențe constante, noțiunea de întreprindere desemnează orice entitate care exercită o activitate economică, independent de statutul juridic al acestei entități și de modul său de finanțare (a se vedea în special Hotărârea din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctul 112, Hotărârea din 10 ianuarie 2006, Cassa di Risparmio di Firenze și alții, C-222/04, Rec., p. I-289, punctul 107, precum și Hotărârea din 11 iulie 2006, FENIN/Comisia, C-205/03 P, Rec, p. I-6295, punctul 25).

35 Curtea a precizat de asemenea că noțiunea de întreprindere, plasată în acest context, trebuie să fie înțeleasă în sensul că desemnează o unitate economică chiar dacă din punct de vedere juridic această unitate economică este constituită din mai multe persoane fizice sau juridice (Hotărârea din 14 decembrie 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, C-217/05, Rec., p. I-11987, punctul 40, Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, citată anterior, punctul 55, precum și Hotărârea din 1 iulie 2010, Knauf Gips/Comisia, C-407/08 P, Rep., p. I-6375, punctul 64).

36 În cazul în care o astfel de entitate economică încalcă normele de concurență, răspunderea pentru această încălcare revine entității respective, potrivit principiului răspunderii personale (Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, citată anterior, punctul 56, precum și jurisprudența citată).

37 În ceea ce privește problema referitoare la împrejurările în care o persoană juridică ce nu este autoarea încălcării poate fi totuși sancționată, dintr-o jurisprudență constantă rezultă că un comportament al unei filiale poate fi imputat societății-mamă în special atunci când, deși are personalitate juridică distinctă, această filială nu își decide în mod autonom comportamentul pe piață, ci aplică în esență instrucțiunile care îi sunt date de societatea-mamă, având în vedere, mai ales, legăturile organizatorice,

economice și juridice care unesc cele două entități juridice (Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, citată anterior, punctul 58, precum și jurisprudența citată).

38 Astfel, într-un asemenea caz, întrucât societatea-mamă și filiala sa fac parte din aceeași unitate economică și, astfel, formează o singură întreprindere, în sensul articolului 81 CE, Comisia poate să adreseze o decizie prin care să impună amenzi societății-mamă fără să fie necesară stabilirea implicării personale a acesteia din urmă în cadrul încălcării (a se vedea în acest sens Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, citată anterior, punctul 59).

39 În această privință, Curtea a precizat că, în cazul particular în care o societate-mamă deține 100 % din capitalul filialei sale care a săvârșit o încălcare a normelor de concurență ale Uniunii, pe de o parte, această societate-mamă poate exercita o influență decisivă asupra comportamentului acestei filiale și, pe de altă parte, există o prezumție relativă potrivit căreia respectiva societate-mamă exercită în mod efectiv o astfel de influență (a se vedea Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 60, precum și jurisprudența citată).

40 În aceste condiții, este suficient să se dovedească de către Comisie că întregul capital al unei filiale este deținut de societatea sa mamă pentru a prezuma că aceasta din urmă exercită o influență decisivă asupra politicii comerciale a acestei filiale. Prin urmare, Comisia va fi în măsură să considere societatea-mamă ca fiind obligată în solidar la plata amenzii aplicate filialei sale, cu excepția cazului în care această societate-mamă, căreia îi revine obligația de a răsturna această prezumție, prezintă elemente de probă suficiente de natură să demonstreze că filiala sa se comportă în mod autonom pe piață (a se vedea Hotărârile Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia, punctul 29, precum și Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 61, citate anterior).

41 Astfel, contrar celor invocate de recurente, Tribunalul a arătat în mod corect, la punctul 61 din hotărârea atacată, că, deși este adevărat că, la punctele 28 și 29 din Hotărârea Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia, citată anterior, în afara deținerii a 100 % din capitalul filialei, Curtea a evocat alte împrejurări, precum necontestarea influenței exercitate de societatea-mamă asupra politicii comerciale a filialei sale

și reprezentarea comună a celor două societăți în cursul procedurii administrative, nu este mai puțin adevărat că astfel de împrejurări nu au fost evidențiate de Curte decât în scopul de a expune ansamblul elementelor pe care Tribunalul își întemeiase raționamentul în această cauză, iar nu pentru a condiționa punerea în aplicare a prezumției menționate mai sus de prezentarea unor indicii suplimentare referitoare la exercitarea în mod efectiv a unei influențe a societății-mamă asupra filialei sale (a se vedea în acest sens Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, citată anterior, punctul 62).

42 Din ansamblul acestor considerații, rezultă că Tribunalul nu a săvârșit nicio eroare de drept când a hotărât, la punctele 59-63 din hotărârea atacată, că, atunci când o societate-mamă deține 100 % din capitalul filialei sale, există o prezumție relativă potrivit căreia această societate-mamă exercită o influență decisivă asupra comportamentului filialei sale.

43 Prin urmare, primul aspect al primului motiv trebuie respins ca nefondat.

Cu privire la al doilea aspect al primului motiv, întemeiat pe erori în aprecierea existenței unei influențe decisive a unei societăți-mamă asupra comportamentului unei filiale controlate 100 %

— Argumentele părților

44 Recurentele arată în primul rând că, chiar dacă Comisia ar putea prezuma exercitarea efectivă de către societatea-mamă a unei influențe decisive asupra comportamentului unei filiale la care deține 100 % din capital, Tribunalul ar fi săvârșit totuși o eroare de

drept privind normele aplicabile în materie de probe, prin limitarea în mod excesiv a posibilităților de răsturnare a acestei prezumții, introducând astfel un regim de răspundere automată care ar fi contrar principiului răspunderii personale.

45 În al doilea rând, în ceea ce privește aprecierea elementelor de probă prezentate pentru a răsturna prezumția respectivă, recurentele susțin că elementele analizate de Tribunal la punctul 66 din hotărârea atacată nu permit să se concluzioneze în sensul existenței unei singure entități economice.

46 În al treilea rând, acestea susțin că, la punctele 68 și 69 din hotărârea atacată, Tribunalul ar fi denaturat comunicarea prin care RQ, în urma inspecției efectuate de Comisie, a ordonat tuturor societăților din grupul său, printre care GQ, să înceteze orice practică ce poate să constituie o încălcare, întrucât această comunicare nu dovedea că RQ avea cunoștință de comportamentul reproșat GQ.

47 În al patrulea rând, aceleași puncte din hotărârea atacată ar fi de asemenea afectate de o eroare de calificare juridică și de motivare în măsura în care comunicarea respectivă nu era suficientă pentru a demonstra existența unei unități economice între RQ și GQ.

48 La rândul său, Comisia arată că, în ceea ce privește răsturnarea de către societatea-mamă a prezumției de exercitare a unei influențe decisive asupra filialei sale, Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, citată anterior, a furnizat un anumit număr de indicații care confirmă legitimitatea raționamentului Tribunalului. Astfel, în această hotărâre, Curtea ar fi hotărât că, pentru a aprecia dacă o filială își determină în mod autonom comportamentul pe piață, trebuie să se examineze toate elementele relevante referitoare la legăturile economice, organizatorice și juridice care unesc această filială cu societatea-mamă a acesteia.

49 Or, potrivit Comisiei, recurentele nu au demonstrat că Tribunalul ar fi săvârșit erori în aprecierea acestor elemente.

— Aprecierea Curții

50 În ceea ce privește prima critică, întemeiată pe eroarea de drept pe care Tribunalul ar fi comis-o prin reducerea posibilităților unei societăți-mamă de a răsturna prezumția de influență decisivă asupra comportamentului unei filiale al cărei capital îl deține 100 %, trebuie să se arate că, la punctul 65 din hotărârea atacată, această instanță a constatat în mod întemeiat că societății-mamă îi revine obligația să supună aprecierii sale orice element referitor la legăturile organizatorice, economice și juridice dintre ea însăși și filiala sa de natură să demonstreze că acestea nu constituie o entitate economică unică.

51 Astfel, din jurisprudența Curții reiese că, pentru a răsturna prezumția potrivit căreia o societate-mamă care deține 100 % din capitalul social al filialei sale exercită în mod efectiv o influență decisivă asupra acesteia, societății-mamă îi revine obligația de a supune aprecierii instanței Uniunii orice element referitor la legăturile organizatorice, economice și juridice dintre ea însăși și filiala sa de natură să demonstreze că nu constituie o singură entitate economică (a se vedea Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, citată anterior, punctul 65).

52 În plus, este necesar să se precizeze că, contrar celor susținute de recurente, având în vedere caracterul său relativ, prezumția respectivă, putând fi răsturnată în fiecare caz prin recurgerea la toate elementele menționate de Tribunal, nu conduce la o atribuire automată a răspunderii societății-mamă ce deține totalitatea capitalului social al filialei sale, care ar fi contrară principiului răspunderii personale pe care se întemeiază dreptul concurenței al Uniunii.

53 În consecință, această critică trebuie respinsă.

54 În ceea ce privește cea de a doua și cea de a treia critică, întemeiate pe o eroare de drept săvârșită de Tribunal prin faptul că elementele analizate la punctul 66 din hotărârea atacată nu ar permite să se concluzioneze în sensul existenței unei singure entități economice și, respectiv pe o denaturare, la punctele 68 și 69 din această hotărâre, a ordinului comunicat GQ de RQ, prin faptul că acesta nu ar dovedi că RQ avusese cunoștință de comportamentul reproșat GQ, trebuie să se arate că acestea rezultă dintr-o înțelegere eronată a pasajelor relevante ale hotărârii respective.

55 Astfel, pe de o parte, contrar celor pretinse de recurente, Tribunalul nu a concluzionat în sensul existenței unei entități economice având în vedere elementele analizate la punctul 66 din hotărârea atacată. Tribunalul s-a limitat numai să constate că aceste elemente, deja luate în considerare de către Comisie în considerentul (262) al deciziei în litigiu, pledau în favoarea existenței unei entități unice și, în consecință, nu permiteau răsturnarea prezumției aflate în sarcina RQ.

56 Pe de altă parte, la punctele 68 și 69 din hotărârea atacată, Tribunalul nu a dedus din ordinul comunicat GQ de RQ că aceasta din urmă cunoștea în mod sigur comportamentul ilicit reproșat GQ, ci a considerat că afirmația recurentelor, care confirma comunicarea GQ a ordinului menționat, era suficientă, prin ea însăși, pentru a dovedi că RQ exercita o influență decisivă asupra politicii GQ.

57 În aceste condiții, a doua și a treia critică trebuie de asemenea respinse ca nefondate.

58 Prin intermediul celei de a patra critici, recurentele reproșează Tribunalului, în esență, o lipsă de motivare, întrucât acesta nu ar fi indicat în mod suficient motivele

pentru care, la punctul 69 din hotărârea atacată, a considerat că respectiva afirmație a recurentelor privind ordinul comunicat GQ de RQ era suficientă în sine pentru a dovedi exercitarea unei influențe decisive a acesteia din urmă asupra politicii GQ.

59 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, motivarea unei hotărâri trebuie să menționeze în mod clar și neechivoc raționamentul Tribunalului, astfel încât să dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de temeiurile măsurii luate, iar Curții să își exercite controlul judecătoresc (a se vedea Hotărârea din 2 aprilie 2009, France Télécom/Comisia, C-202/07 P, Rep., p. I-2369, punctul 29 și jurisprudența citată).

60 În speță, Tribunalul s-a limitat să considere, la punctul 69 din hotărârea atacată, că respectiva comunicare prin care RQ ordonase GQ să înceteze orice practică ce poate constitui o încălcare a normelor de concurență, în urma inspecției care avusese loc în birourile GQ la 27 septembrie 2002, era suficientă în sine să dovedească că RQ exercita o influență decisivă asupra politicii GQ, nu numai pe piață, ci și în ceea ce privește comportamentul ilicit care face obiectul deciziei în litigiu.

61 Procedând astfel, Tribunalul s-a limitat la o simplă afirmație de principiu, fără să menționeze în mod clar și neechivoc motivele care l-au determinat să ajungă la o astfel de concluzie.

62 De aici rezultă că hotărârea atacată este afectată de o lipsă de motivare în măsura în care Tribunalul nu a expus motivele pe care se întemeiază concluzia respectivă.

63 În consecință, această critică este întemeiată, al doilea aspect al primului motiv trebuind să fie respins în rest.

Cu privire la al treilea aspect al primului motiv, întemeiat pe erori de drept și de motivare în examinarea elementelor prezentate de recurente în vederea răsturnării prezumției de influență decisivă a RQ asupra comportamentului GQ

— Argumentele părților

64 Recurentele invocă mai multe critici în ceea ce privește constatările efectuate de Tribunal cu titlu suplimentar la punctele 71-75 din hotărârea atacată.

65 În primul rând, Tribunalul ar fi denaturat, la punctul 71 din hotărârea menționată, împrejurarea că GQ desfășura activități diferite de cele ale RQ, pe lângă faptul că acesta nu ar fi acordat, în mod greșit, nicio importanță diverselor tentative ale RQ de a vinde GQ unor terți între anii 1993 și 2004. Astfel, aceste elemente ar constitui o probă flagrantă a lipsei de interes al RQ pentru activitatea GQ.

66 În al doilea rând, contrar aprecierilor Tribunalului care figurează la punctul 72 din hotărârea atacată, faptul că procesele-verbale ale reuniunilor consiliului de administrație al RQ nu făceau referire la GQ decât în două ocazii în perioada de opt ani scursă între 1998 și 2005 ar demonstra lipsa totală a influenței și a intervenției RQ în activitatea GQ.

67 În al treilea rând, potrivit recurentelor, existența unei suprapuneri între organele administrative ale RQ și ale GQ, evidențiată de Tribunal la punctul 73 din hotărârea atacată, nu privea decât o singură persoană și prezenta, așadar, un caracter pur marginal.

68 În al patrulea rând, la punctul 74 din hotărârea atacată, Tribunalul ar fi respins în mod eronat fără să le analizeze, pe de o parte, elementele care demonstrează că numai directorii GQ stabileau și puneau în aplicare politica comercială a acestei societăți și, pe de altă parte, susținerile potrivit cărora informațiile furnizate RQ de GQ priveau numai rezultatele financiare ale acesteia din urmă.

69 În al cincilea rând, în ceea ce privește raporturile dintre GQ și societatea Repsol Italia, Tribunalul ar fi săvârșit de asemenea o eroare considerând, la punctul 75 din hotărârea atacată, că respectiva consolidare a conturilor efectuată de RYPF la nivelul grupului susținea teza Comisiei, în timp ce raportul neexclusiv de agenție existent între GQ și această societate ar demonstra autonomia comercială a GQ.

70 Comisia susține în schimb faptul că recurentele nu au demonstrat existența împrejurărilor excepționale de natură să răstoarne prezumția de exercitare a unei influențe decisive a societății-mamă asupra filialei sale, împrejurări pe care Tribunalul ar fi omis în mod eronat să le analizeze sau le-ar fi denaturat. Argumentele invocate de recurente în această privință ar avea un caracter foarte general și ar fi nefondate.

— Aprecierea Curții

71 În această privință, trebuie amintit de la bun început că, potrivit unei jurisprudențe constante, din articolul 225 CE și din articolul 58 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție rezultă că Tribunalul este singurul competent, pe de o parte, să constate faptele, cu excepția cazului în care inexactitatea materială a constatărilor sale ar rezulta din înscrisurile aflate la dosar, și, pe de altă parte, să aprecieze aceste fapte. Odată ce Tribunalul a constatat sau a apreciat faptele, Curtea este competentă, în temeiul articolului 225 CE, să exercite un control asupra calificării juridice a acestor fapte și asupra consecințelor juridice care au fost stabilite de Tribunal pe baza acestora (a se vedea printre altele Hotărârea din 6 aprilie 2006, General Motors/Comisia, C-551/03 P, Rec., p. I-3173, punctul 51, Hotărârea din 22 mai 2008, Evonik Degussa/

Comisia, C-266/06 P, punctul 72, precum și Hotărârea din 3 septembrie 2009, Moser Baer India/Consiliul, C-535/06 P, Rep., p. I-7051, punctul 31).

72 Curtea nu este, așadar, competentă să se pronunțe asupra situației de fapt și nici, în principiu, să examineze probele pe care Tribunalul le-a reținut în susținerea acesteia. Astfel, din moment ce aceste probe au fost obținute în mod legal și au fost respectate principiile generale ale dreptului și normele de procedură aplicabile în materie de sarcină a probei și de administrare a probelor, numai Tribunalul are competența de a aprecia valoarea care trebuie să fie atribuită elementelor care i-au fost prezentate. Prin urmare, această apreciere nu constituie, cu excepția cazului denaturării acestor elemente, o problemă de drept supusă ca atare controlului Curții (Hotărârea General Motors/Comisia, citată anterior, punctul 52, Hotărârea din 21 septembrie 2006, Technische Unie/Comisia, C-113/04 P, Rec., p. I-8831, punctul 83, precum și Hotărârea din 31 ianuarie 2008, Angelidis/Parlamentul European, C-103/07 P, punctul 46).

73 În speță, în ceea ce privește în primul rând criticile întemeiate pe o pretinsă denaturare, la punctul 71 din hotărârea atacată, a exercitării de către GQ, încă înaintea intrării sale în grupul RQ, de activități diferite de activitățile acesteia, precum și a tentativelor RQ de a vinde GQ între anii 1993 și 2004, pe de o parte, și pe pretinsele erori de calificare juridică a faptelor analizate la punctele 72, 73 și 75 din această hotărâre, pe de altă parte, este necesar să se constate că, prin aceste critici, recurentele urmăresc numai să repună în cauză aprecierea elementelor de probă efectuată de Tribunal, contestând valoarea pe care acesta a atribuit-o elementelor de care a ținut seama în cadrul analizei sale.

74 În aceste condiții, întrucât recurentele nu invocă în mod real nici o denaturare a faptelor pe care s-a întemeiat Tribunalul pentru a ajunge la constatările sale, nici o eroare de calificare juridică a acestora, având în vedere jurisprudența citată la punctele 71 și 72 din prezenta hotărâre, criticile respective trebuie să fie înlăturate ca inadmisibile.

75 În ceea ce privește, în continuare, critica prin care recurentele încearcă să demonstreze caracterul insuficient, chiar contradictoriu, al raționamentului Tribunalului,

precum și eroarea de drept pe care acesta ar fi săvârșit-o în partea din motivarea hotărârii atacate referitoare la respingerea elementelor de probă prezentate de recurente în vederea demonstrării autonomiei comerciale și operaționale a GQ în raport cu RQ, trebuie să se arate că, la punctul 74 din hotărârea atacată, Tribunalul nu a examinat pe fond aceste elemente de probă, ci a respins argumentele acestora prin simpla referire la jurisprudența citată anterior în hotărârea atacată.

76 Cu toate acestea, trebuie să se constate că, departe de a furniza elemente care să poată înlătura astfel de argumente fără a se proceda la o analiză specifică a acestora, jurisprudența menționată la punctele 58-60 din hotărârea atacată obliga în realitate Tribunalul, astfel cum chiar acesta a arătat la punctul 65 din această hotărâre, să aprecieze orice element referitor la legăturile organizatorice, economice și juridice dintre RQ și GQ care poate să dovedească faptul că aceasta din urmă se comporta în mod autonom în raport cu societatea sa mamă și că aceste două societăți nu constituiau, așadar, o entitate economică unică.

77 O astfel de verificare se impunea cu atât mai mult cu cât autonomia GQ în punerea în aplicare a politicii sale comerciale face parte, astfel cum rezultă din jurisprudența Curții, din ansamblul elementelor relevante care permit recurentelor să răstoarne prezumția de influență decisivă a RQ asupra comportamentului GQ, elemente al căror caracter și importanță pot varia potrivit caracteristicilor proprii fiecărui caz (a se vedea în acest sens Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, citată anterior, punctele 73 și 74).

78 Prin urmare, Tribunalul era obligat să ia în considerare și să examineze în mod concret elementele care erau prezentate de recurente pentru a demonstra autonomia GQ în punerea în aplicare a politicii sale comerciale pentru a verifica dacă Comisia săvârșise o eroare de apreciere prin faptul că aceasta considerase că probele respective nu puteau demonstra în speță că această filială nu constituia o singură entitate economică împreună cu RQ.

79 Din cele prezentate mai sus rezultă că, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 51 din concluzii, Tribunalul a săvârșit o eroare de drept afirmând, la punctul 74 din hotărârea atacată, că argumentele prezentate în scopul dovedirii existenței unei astfel de autonomii nu puteau fi acceptate „având în vedere jurisprudența citată", fără a efectua o examinare concretă a elementelor invocate de recurente.

80 Prin urmare, este necesar să se admită prezenta critică, al treilea aspect al primului motiv fiind respins în rest.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe o eroare de drept privind imputarea RYPF a răspunderii pentru o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE săvârșită de GQ

— Argumentele părților

81 Prin intermediul celui de al doilea motiv, recurentele susțin că Tribunalul ar fi săvârșit o eroare de drept prin extinderea în mod automat a răspunderii filialei autoare a încălcării la societatea care se află la conducerea grupului căruia îi aparține această filială.

82 Hotărând în acest mod, Tribunalul ar fi considerat că RYPF este răspunzătoare pentru incapacitatea RQ de a respinge răspunderea sa pentru comportamentul GQ. De aici ar rezulta că răspunderea pentru încălcările săvârșite de o filială ar fi imputată în mod sistematic societății-mamă aflate la conducerea grupului căruia îi aparține această filială, fără a ține seama de împrejurările proprii fiecărei spețe, în special de numărul de societăți interpuse, de natura sau de activitățile acestora, precum și de legăturile lor juridice și economice.

83 Potrivit Comisiei, jurisprudența recentă a Tribunalului confirmă că prezumția exercitării unei influențe decisive asupra unei filiale este aplicabilă societății aflate la conducerea grupului chiar în cazul în care controlul său asupra acestei filiale prezintă un caracter „îndepărtat” și „indirect”.

Aprecierea Curții

84 Răspunsul la prezentul motiv necesită să se stabilească dacă, și eventual în ce condiții, Comisia poate imputa unei societăți aflate la conducerea unui grup (denumită în continuare „societate holding”), în speță RYPF, o răspundere solidară pentru o încălcare a dreptului concurenței al Uniunii săvârșită de o societate, în speță GQ, al cărei capital este deținut integral de o societate intermediară a aceluiași grup, în speță RQ, controlată la rândul său 100 % de societatea holding.

85 În această privință, trebuie să se arate că, în conformitate cu jurisprudența constantă amintită la punctele 34-38 din prezenta hotărâre, Comisia poate, în anumite ipoteze, să adopte o decizie prin care să se aplice unei societăți o amendă pentru o încălcare a dreptului concurenței al Uniunii fără să se solicite dovedirea implicării sale directe în această încălcare, în special atunci când o filială, în pofida unei personalități juridice distincte, nu își stabilește în mod autonom comportamentul pe piață, ci aplică, în esență, instrucțiunile care îi sunt date de societatea-mamă.

86 În lumina acestor considerații, nu este exclus, așadar, ca o societate holding să poată fi considerată răspunzătoare în solidar pentru încălcările dreptului concurenței al Uniunii săvârșite de o filială a grupului său al cărei capital social nu este deținut în mod direct de aceasta, în măsura în care această societate holding exercită o influență decisivă asupra filialei respective, iar aceasta chiar în mod indirect, prin intermediul unei societăți interpuse. Aceasta este situația în special atunci când filiala nu își stabilește în mod autonom comportamentul pe piață în raport cu această societate

interpusă, care, nici aceasta nu acționează în mod autonom pe piață, ci aplică, în esență, instrucțiunile care îi sunt date de societatea holding.

87 Astfel, într-o asemenea situație, societatea holding, societatea interpusă și ultima filială a grupului fac parte din aceeași unitate economică și, în consecință, constituie o singură întreprindere în sensul dreptului concurenței al Uniunii.

88 De aici rezultă că, astfel cum a arătat avocatul general la punctele 62 și 63 din concluzii, în cazul special în care o societate holding deține 100 % din capitalul unei societăți interpuse, care deține la rândul său totalitatea capitalului unei filiale a grupului său, autoare a unei încălcări a normelor de concurență ale Uniunii, există o prezumție relativă potrivit căreia această societate holding exercită o influență decisivă asupra comportamentului societății interpuse și, în mod indirect, prin intermediul acesteia din urmă, de asemenea asupra comportamentului filialei respective.

89 Prin urmare, Comisia are dreptul, în această situație specifică, să oblige societatea holding în solidar la plata amenzii aplicate ultimei filiale a grupului, cu excepția cazului în care această societate holding răstoarnă prezumția menționată, demonstrând că fie societatea interpusă, fie filiala respectivă se comportă în mod autonom pe piață (a se vedea, prin analogie, Hotărârile Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia, punctul 29, și Akzo Nobel și alții/Comisia, punctul 61, citate anterior).

90 Din cele prezentate mai sus rezultă că Tribunalul nu a săvârșit o eroare de drept atunci când a hotărât, la punctul 81 din hotărârea atacată, că prezumția de răspundere întemeiată pe deținerea de către o societate a totalității capitalului unei alte societăți se aplică nu numai în cazul în care există o relație directă între societatea-mamă și filiala sa, ci și în cazurile în care, precum în speță, această relație este indirectă, având în vedere interpunerea unei alte societăți. În consecință, Tribunalul în mod întemeiat a hotărât, la punctele 64 și 80 din hotărârea respectivă, în esență, că recurentele puteau

fi considerate de Comisie răspunzătoare în solidar, în special din cauza participării de 100 % a RQ la GQ și a participării de 100 % a RYPF la RQ.

91 Prin urmare, al doilea motiv al recursului trebuie să fie respins ca nefondat.

92 Din toate considerațiile prezentate mai sus rezultă că hotărârea atacată trebuie să fie anulată în măsura în care respinge acțiunea reclamantelor având ca obiect anularea deciziei în litigiu, întrucât, pe de o parte, Tribunalul nu a expus motivele reținute în susținerea concluziei potrivit căreia comunicarea RQ prin care a ordonat GQ să înceteze orice practică ce poate constitui o încălcare a normelor de concurență era suficientă în sine să dovedească faptul că RQ exercita o influență decisivă asupra politicii GQ, nu numai pe piață, ci și în ceea ce privește comportamentul ilicit care face obiectul deciziei în litigiu, și întrucât, pe de altă parte, Tribunalul a omis să examineze în mod concret elementele prezentate de recurente în vederea demonstrării autonomiei GQ în stabilirea și în punerea în aplicare a politicii sale comerciale.

93 În rest, recursul trebuie respins.

Cu privire la acțiunea în fața Tribunalului

94 În conformitate cu articolul 61 primul paragraf a doua teză din Statutul Curții de Justiție, în cazul în care anulează decizia Tribunalului, Curtea poate să soluționeze în mod definitiv litigiul atunci când acesta este în stare de judecată. Aceasta este situația în speță.

Argumentele părților

95 În primul rând, recurentele susțin că, în urma inspecției efectuate la 27 septembrie 2002 în birourile GQ, RQ a ordonat, la 22 octombrie 2002, tuturor societăților din grupul său, printre care GQ, să înceteze orice practică ce poate constitui o încălcare a normelor de concurență ale Uniunii.

96 O astfel de împrejurare ar demonstra că RQ și RYPF nu au participat la comportamentele ilicite reproșate GQ, nu au avut contact cu niciuna dintre întreprinderile implicate în înțelegerea în cauză, nu au participat nici la elaborarea deciziilor acesteia, nici la aplicarea lor și nici la controlul punerii lor în aplicare, nu au fost informate de alte întreprinderi despre faptele în cauză și, în sfârșit, nici nu au fost informate de GQ despre aceste comportamente.

97 În al doilea rând, recurentele arată că RYPF și RQ furnizaseră Comisiei, cu ocazia procedurii precontencioase, pentru a răsturna prezumția de răspundere aflată în sarcina lor în ceea ce privește comportamentele menționate, un ansamblu de documente care prezintă proba autonomiei comerciale și operaționale a GQ. Aceste elemente de probă ar fi fost însă apreciate în mod eronat și chiar ignorate de Comisie.

98 În special, Comisia ar fi săvârșit o eroare vădită de apreciere a probelor materiale ale faptului că GQ ar fi beneficiat de o autonomie totală pentru a opera pe piață, directorii acestei societăți beneficiind de o delegație totală și de împuternicire pentru a exercita toate competențele de conducere, de gestiune și de administrare. În plus, Comisia nu ar fi arătat nici că furnizarea de informații RQ de către GQ se limita la raportarea rezultatelor privind bugetele și planurile strategice sau comerciale adoptate de directorii GQ.

99 La rândul său, Comisia susține că recurentele nu au reușit să răstoarne prezumția de răspundere aflată în sarcina RQ.

Aprecierea Curții

100 Pentru a examina prezentele critici, este necesar să se stabilească dacă Comisia a săvârșit o eroare de apreciere întrucât nu a luat în considerare, pe de o parte, faptul că ordinul comunicat GQ de RQ demonstrează că aceasta din urmă nici nu avusese cunoștință de încălcarea în discuție, nici nu participase la această încălcare, nici nu își incitase filiala să o săvârșească și, pe de altă parte, faptul că elementele de probă furnizate, referitoare la autonomia directorilor GQ în stabilirea și punerea în aplicare a politicii comerciale a acestei societăți, demonstrează că aceasta își decidea în mod autonom comportamentul pe piață.

101 În această privință, referitor, în primul rând, la ordinul dat GQ de RQ, trebuie să se arate că, astfel cum reiese din dosar, acest ordin avea caracter general, fiind destinat nu numai exclusiv GQ, ci tuturor societăților grupului, și că ordinul respectiv a fost comunicat la doi ani și jumătate după încetarea comportamentului anticoncurențial reproșat GQ.

102 Desigur, astfel de elemente pledează în favoarea unei lipse de cunoaștere a încălcării reproșate GQ, a unei lipse de participare la această încălcare sau de instigare la săvârșirea acesteia. Cu toate acestea, contrar celor prezentate de recurente, ceea ce permite Comisiei să aplice o amendă societății-mamă respective nu este nici faptul că societatea-mamă a incitat filiala să săvârșească o încălcare a normelor de concurență ale Uniunii și nici o implicare directă a celei dintâi într-o astfel de încălcare săvârșită de a doua, ci faptul că aceste două societăți constituie o singură unitate economică și, prin urmare, formează o singură întreprindere în sensul articolului 81 CE (a se vedea în acest sens Hotărârea Akzo Nobel și alții/Comisia, citată anterior, punctele 59 și 77).

103 Prin urmare, trebuie să se constate că, în speță, simpla împrejurare că RQ, pe de o parte, nu ar fi avut cunoștință de încălcare decât după inspecția efectuată la 27 septembrie 2002 în birourile GQ și, pe de altă parte, nu ar fi participat în mod direct la această încălcare și nici nu ar fi incitat la săvârșirea acesteia nu este de natură să demonstreze că aceste două societăți nu constituie aceeași unitate economică. O astfel de împrejurare nu este, așadar, suficientă pentru a răsturna prezumția de exercitare efectivă de către RQ a unei influențe decisive asupra comportamentului GQ.

104 În ceea ce privește, în al doilea rând, argumentele referitoare la pretinsa autonomie a directorilor GQ în stabilirea și în punerea în aplicare a politicii comerciale a acestei societăți, este necesar să se arate că elementele prezentate în această privință de recurente nu demonstrează că GQ își stabilea în mod autonom comportamentul pe piață și, așadar, că aceasta nu constituia o unitate economică împreună cu RQ. Astfel, deși este adevărat că anumite documente prezentate de recurente demonstrează că numeroase competențe de gestiune, de conducere și de administrare a GQ făcuseră obiectul unei delegări în favoarea directorilor acesteia, alte elemente ale dosarului relevează, în schimb, existența unei interferențe semnificative a RQ în mai multe aspecte ale strategiei, precum și ale politicii comerciale a GQ.

105 În această privință, trebuie să se facă referire, înainte de toate, la mărturia din 7 iunie 2005 a secretarului consiliului de administrație al RQ, care conține extrase din numeroase procese-verbale ale consiliului de administrație al acestei societăți întocmite între 1998 și 2005. Din acest document reiese că, între 1998 și 2000, consiliul de administrație al RQ a intervenit în mod semnificativ în anumite aspecte esențiale ale politicii GQ, în special pentru a autoriza, la 17 aprilie 1998, vânzarea participației GQ la societatea Silquímica, SA și, la 28 ianuarie 1999, vânzarea de bunuri imobile ale GQ.

106 În continuare, este necesar să se constate că, în speță, astfel cum a arătat Comisia în considerentul (262) al deciziei în litigiu, fără a fi contrazisă efectiv cu privire la acest punct de recurente, administratorul unic al GQ desemnat de RQ reprezenta, prin comportamentul său constant, o legătură între aceste două societăți, prin care informațiile privind vânzările, producția și rezultatele financiare erau comunicate RQ.

107 În sfârșit, în ceea ce privește de asemenea schimburile între directorii GQ și cei ai RQ, faptul, confirmat chiar de recurente, de a furniza informații asupra stadiului executării planurilor strategice și comerciale constituie un indiciu suplimentar al existenței unui control pe care RQ îl efectua asupra deciziilor elaborate și puse în aplicare de directorii GQ.

108 În acest context, nu prezintă, în schimb, nicio relevanță împrejurarea că unele dintre aceste informații priveau rezultatele financiare privind bugetele anuale ale GQ, în măsura în care fiecare societate-mamă este obligată să consolideze conturile la nivelul grupului său.

109 În lumina acestor considerații, este necesar să se concluzioneze în sensul că Comisia nu a săvârșit o eroare de apreciere atunci când a considerat că elementele furnizate de recurente cu privire, pe de o parte, la faptul că RQ nu avusese cunoștință de încălcarea în discuție, nici nu participase la încălcare și nici nu își incitase filiala să o săvârșească și, pe de altă parte, la modalitățile de stabilire și de punere în aplicare a politicii comerciale a GQ, luate în considerare împreună cu alte elemente relevante din dosar, nu demonstrează că aceasta își stabilea în mod autonom comportamentul pe piață și nu permit, așadar, să se răstoarne prezumția potrivit căreia RQ exercita o influență decisivă asupra comportamentului GQ.

110 În consecință, este necesar să se înlăture criticile invocate în această privință de recurente în susținerea acțiunii în anulare.

111 Prin urmare, trebuie să se respingă acțiunea în anulare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

112 Potrivit articolului 122 primul paragraf din Regulamentul de procedură, atunci când recursul este fondat, iar Curtea soluționează ea însăși în mod definitiv litigiul, aceasta se pronunță asupra cheltuielilor de judecată.

113 Potrivit articolului 69 alineatul (2) din regulamentul menționat, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 118 din acesta, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Cu toate acestea, în temeiul articolului 69 alineatul (3) primul paragraf din același regulament, în cazul în care părțile cad în pretenții cu privire la unul sau mai multe capete de cerere, Curtea poate decide ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli de judecată.

114 În speță, întrucât recurentele au obținut în esență câștig de cauză în cadrul recursului, dar au căzut în pretenții în cadrul acțiunii în anulare, se impune ca fiecare dintre părți să suporte propriile cheltuieli de judecată aferente prezentei proceduri și ca recurentele să suporte totalitatea cheltuielilor aferente procedurii în primă instanță.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară și hotărăște:

1) Anulează Hotărârea Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene din 18 decembrie 2008, General Química și alții/Comisia (T-85/06), în măsura în care respinge acțiunea formulată de General Química SA, de Repsol Química SA și de Repsol YPF SA având ca obiect anularea Deciziei 2006/902/CE a Comisiei din 21 decembrie 2005 privind o procedură de aplicare a articolului 81 din Tratatul CE și a articolului 53 din Acordul privind SEE împotriva Flexsys NV, Bayer AG, Crompton Manufacturing Company Inc. (fostă Uniroyal Chemical Company Inc.), Crompton Europe Ltd,

Chemtura Corporation (fostă Crompton Corporation), General Química SA, Repsol Química SA și Repsol YPF SA (Cazul COMP/F/C.38.443 – Produse chimice pentru tratarea cauciucului), întrucât, pe de o parte, Tribunalul nu a expus motivele reținute în susținerea concluziei potrivit căreia comunicarea Repsol Química SA prin care se ordonă General Química SA să înceteze orice practică ce poate constitui o încălcare a normelor de concurență era suficientă în sine să dovedească faptul că Repsol Química SA exercita o influență decisivă asupra politicii General Química SA, nu numai pe piață, ci și în ceea ce privește comportamentul ilicit care face obiectul Deciziei 2006/902, și, întrucât, pe de altă parte, Tribunalul a omis să examineze în mod concret elementele prezentate de General Química SA, de Repsol Química SA și de Repsol YPF SA pentru a demonstra autonomia General Química SA în stabilirea și în punerea în aplicare a politicii sale comerciale.

2) **Respinge în rest recursul.**

3) **Respinge acțiunea formulată de General Química SA, de Repsol Química SA și de Repsol YPF SA la Tribunalul de Primă Instanță al Comunităților Europene.**

4) **Fiecare parte suportă propriile cheltuieli de judecată aferente prezentei proceduri, iar General Química SA, Repsol Química SA, precum și Repsol YPF SA sunt obligate la plata tuturor cheltuielilor de judecată aferente procedurii în primă instanță.**

Semnături